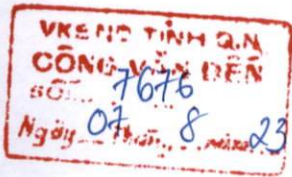

Số: 35/TB-VC1-V2

Hà Nội, ngày 04 tháng 8 năm 2023

THÔNG BÁO RÚT KINH NGHIỆM

Về vụ án “Tranh chấp chia thừa kế”

Thực hiện chức năng kiểm sát xét xử phúc thẩm đối với vụ án giữa nguyên đơn: ông Lê Quang Chiêu, ông Lê Quang Dân, ông Lê Quang Liên, ông Lê Quang Thọ với bị đơn ông Lê Quang Tiến, Viện kiểm sát nhân dân cấp cao tại Hà Nội thấy Tòa án cấp sơ thẩm có vi phạm như sau:

1. Nội dung vụ án và kết quả giải quyết của Tòa án

Cụ Lê Quang Diệu (chết năm 2014) và cụ Vũ Thị Phúc (chết năm 2009) có 05 người con chung là ông Lê Quang Chiêu, ông Lê Quang Dân, ông Lê Quang Liên, ông Lê Quang Thọ và ông Lê Quang Tiến. Nguyên đơn cho rằng di sản của cụ Diệu và cụ Phúc để lại là thửa đất 564,8m² ngõ 5 thôn An Bình, xã An Khánh, huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội (trong đó có 450m² đất được Bộ Tư lệnh thông tin liên lạc cấp, phần còn lại 114,8 m² là tôn tạo thêm), trên đất có 03 ngôi nhà. Năm 2018, Bộ Tư lệnh thông tin liên lạc đã bàn giao toàn bộ khu đất của cán bộ Binh chủng Thông tin liên lạc cho Ủy ban nhân dân xã An Khánh quản lý. Theo danh sách bàn giao thì thửa đất của hai cụ là 603,4m², chênh lệch 153,4m² so với diện tích đất theo Quyết định số 16/QĐ ngày 10/10/1993 của Binh chủng Thông tin liên lạc. Theo Biên bản xem xét, thẩm định tại chỗ ngày 20/6/2019 thì thửa đất có diện tích 749,3m²; theo Biên bản xem xét, thẩm định tại chỗ ngày 08/7/2020 thì thửa đất có diện tích 751,7m². Hiện nay, toàn bộ thửa đất do các con hai cụ quản lý, sử dụng và đã xây dựng các công trình trên đất. Theo xác nhận của UBND xã An Khánh, huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội thì thửa đất trên có quy hoạch là đất ở; diện tích cơ sở, mở rộng trước ngày 15/10/1993 đủ điều kiện xem xét cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất, toàn bộ thửa đất giữ nguyên hiện trạng như thời điểm Bộ Tư lệnh Thông tin bàn giao cho UBND xã An Khánh. Nguyên đơn đề nghị Tòa án chia thừa kế theo pháp luật đối với di sản của cụ Diệu và cụ Phúc để lại là diện tích đất 450m² và có nguyện vọng được hưởng di sản thừa kế bằng hiện vật. Đối với phần diện tích thừa thì các ông không có yêu cầu gì.

Bị đơn cho rằng nguồn gốc thửa đất đang tranh chấp có diện tích là 564,8m² là của bố mẹ ông. Khi còn sống, năm 2010, bố ông đã làm thủ tục đề nghị cấp Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất đối với diện tích 564,8m² nhưng chia làm 03 Giấy chứng nhận vì thời điểm này chỉ có cụ Diệu, ông Liên và ông có hộ khẩu và sinh sống tại thửa đất này, trong đó cụ Diệu đứng tên 225,1m²,

ông Liên đứng tên 201,5m² và ông đứng tên 138,2m² nhưng chưa được cấp giấy chứng nhận. Trước khi làm thủ tục cấp giấy chứng nhận, bố, mẹ ông đã làm di chúc bằng văn bản ngày 06/01/2009, được hai cụ cùng 05 anh em ký nhận để phân chia nhà đất cho các con. Bị đơn đề nghị Tòa án công nhận tính hợp pháp của di chúc theo sơ đồ phân chia đất.

Bản án dân sự sơ thẩm số 41/2019/DS-ST ngày 17/12/20219 của Tòa án nhân dân huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội quyết định:

Chấp nhận toàn bộ yêu cầu khởi kiện của nguyên đơn, xác định di sản thừa kế là 450m². Ông Tiến được quyền sở hữu, sử dụng diện tích 144,5m² cùng các công trình có trên đất và có trách nhiệm thanh toán chênh lệch giá trị tài sản cho các đồng thừa kế khác; Ông Chiêu, Dân, Thọ, Liên mỗi người được quyền sở hữu, sử dụng diện tích 76,4m² cùng các công trình có trên đất và tự mở lối đi riêng trên diện tích được chia.

Bản án dân sự phúc thẩm số 389/2021/DS-PT ngày 29/10/2021 của Tòa án nhân dân thành phố Hà Nội quyết định:

Sửa một phần bản án sơ thẩm, chia cho ông Tiến được quyền sở hữu, sử dụng diện tích đất 144,5m² cùng các công trình trên đất và có trách nhiệm thanh toán chênh lệch giá trị tài sản cho các đồng thừa kế. Ông Chiêu, Dân, Thọ, Liên mỗi người được quyền sở hữu, sử dụng diện tích 76,4m² cùng các công trình có trên đất được chia và tự mở lối đi riêng. Tổng công ty đầu tư phát triển nhà và đô thị Bộ Quốc phòng có quyền yêu cầu cơ quan nhà nước có thẩm quyền giải quyết đối với phần đất có diện tích 31.0m² nằm trong phần đất thuộc dự án khu nhà ở của Binh chủng thông tin liên lạc. Các thừa kế của cụ Phúc, cụ Diệu có quyền liên hệ với cơ quan nhà nước có thẩm quyền để được xem xét giải quyết với phần đất công 153,4m² gia đình cụ Diệu, cụ Phúc lấn chiếm và sử dụng trước ngày 15/10/1993.

Sau khi xét xử phúc thẩm, ông Lê Quang Tiến có đơn đề nghị xem xét lại bản án phúc thẩm theo thủ tục giám đốc thẩm. Ngày 23/12/2022, Viện kiểm sát nhân dân cấp cao tại Hà Nội đã kháng nghị giám đốc thẩm theo hướng hủy toàn bộ bản án phúc thẩm và bản án sơ thẩm nêu trên để giải quyết lại.

Tại Quyết định giám đốc thẩm số 10/2023/DS-GĐT ngày 22/02/2023, Tòa án nhân dân cấp cao tại Hà Nội đã chấp nhận toàn bộ kháng nghị của Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân cấp cao tại Hà Nội, hủy bản án dân sự phúc thẩm và bản án dân sự sơ thẩm, giao hồ sơ vụ án cho Tòa án nhân dân huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội xét xử sơ thẩm lại.

2. Những vấn đề cần rút kinh nghiệm

Bản án sơ thẩm và phúc thẩm có những vi phạm sau:

2.1 Không thụ lý yêu cầu phản tố của bị đơn về di sản thừa kế là thiếu sót:

Tại đơn khởi kiện và các bản tự khai của các đồng nguyên đơn; Biên bản phiên tòa sơ thẩm và các tài liệu khác có trong hồ sơ vụ án đều thể hiện di sản thừa kế của cụ Diệu và cụ Phúc là $564,8m^2$ (gồm $450m^2$ được cấp và $114,8m^2$ do hai cụ tôn tạo), phù hợp với lời khai của bị đơn ở các giai đoạn tố tụng. Nguyên đơn yêu cầu chia thừa kế đối với $450m^2$ được cấp. Bị đơn cho rằng toàn bộ diện tích $564,8m^2$ đã được hai cụ lập di chúc định đoạt nên yêu cầu Tòa án công nhận tính hợp pháp của di chúc và phân chia theo di chúc. Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm xác định Bản di chúc không hợp pháp và chia di sản thừa kế theo pháp luật là có căn cứ, nhưng chỉ chia thừa kế theo yêu cầu của nguyên đơn có diện tích $450m^2$ là không đúng bởi lẽ ngày 28/01/2019 (trước ngày Tòa án sơ thẩm lập biên bản giao nộp, tiếp cận công khai chứng cứ), bị đơn đã có lời khai yêu cầu chia thừa kế theo di chúc toàn bộ diện tích $564,8m^2$, nhưng Tòa án cấp sơ thẩm không hướng dẫn theo quy định để ông Tiến được nộp đơn phản tố, nộp tạm ứng án phí và thụ lý, giải quyết yêu cầu phản tố của bị đơn là vi phạm, làm ảnh hưởng đến quyền và lợi ích hợp pháp của ông Tiến.

2.2. Thu thập, đánh giá chứng cứ chưa đầy đủ:

- Năm 2018, Bộ Tư lệnh thông tin liên lạc đã bàn giao toàn bộ khu đất của cán bộ Binh chủng Thông tin liên lạc cho Ủy ban nhân dân xã An Khánh, huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội quản lý. Theo danh sách bàn giao thì thừa đất của hai cụ là $603,4m^2$, chênh lệch $153,4m^2$ so với diện tích đất theo Quyết định cấp đất. Theo Biên bản xem xét, thẩm định tại chỗ ngày 20/6/2019 thì thừa đất có diện tích $749,3m^2$. Theo Biên bản xem xét, thẩm định tại chỗ ngày 08/7/2020 thì thừa đất có diện tích $751,7m^2$. Như vậy, có nhiều số liệu khác nhau về diện tích đất, nhưng Tòa án hai cấp chưa làm rõ nguyên nhân có sự chênh lệch về diện tích so với hiện trạng.

- Tại xác nhận của Ủy ban nhân dân xã An Khánh thì phần dôi dư có quy hoạch là đất ở. Diện tích coi nói, mở rộng trước ngày 15/10/1993 đủ điều kiện xem xét cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất. Tuy nhiên, Tòa án cấp phúc thẩm cho rằng phần dôi dư là do lấn chiếm đất công, một phần là hành lang bảo vệ công trình thủy lợi, có một mặt giáp khu dân cư, một mặt giáp kênh Đan Hoài nên chỉ giải quyết đối với $450m^2$ là chưa xác định rõ di sản thừa kế diện tích là bao nhiêu.

- Đối với phần đất lấn chiếm là $153,4m^2$, bản án phúc thẩm quyết định các thừa kế tự liên hệ cơ quan có thẩm quyền xử lý; $31m^2$ thuộc đất của Binh chủng thông tin liên lạc. Phần đất còn lại, Tòa án cấp phúc thẩm xác định diện tích này thuộc hành lang bảo vệ công trình thủy lợi là chưa đủ căn cứ bởi lẽ: Đối với diện tích $31m^2$, theo Công văn số 7011/BTL-CCT ngày 11/9/2019, Bộ Tư lệnh thông tin liên lạc xác định hộ cụ Diệu lấn chiếm $71,22m^2$ (không phải $31m^2$ như quyết định của bản án) là có sự khác nhau về số liệu. Công văn của Bộ Tư lệnh cũng chỉ nêu cụ Diệu lấn vào đất tập thể, không có sơ đồ, mốc giới xác định

vị trí lấn chiếm. Ngoài ra, theo Biên bản xác minh ngày 04/01/2021, Ủy ban nhân dân xã An Khánh xác nhận “Ủy ban nhân dân xã An Khánh tiếp nhận, quản lý thửa đất của Bộ Tư lệnh thông tin liên lạc từ năm 2018 kèm theo danh sách các hộ gia đình, cá nhân cấp đất... Từ tháng 6/2018 đến nay hộ gia đình ông Lê Quang Diệu quản lý, sử dụng và không xây dựng công trình gì khác, toàn bộ thửa đất giữ nguyên hiện trạng như thời điểm Bộ Tư lệnh Thông tin bàn giao cho Ủy ban nhân dân xã An Khánh”. Như vậy, hiện trạng thửa đất của cụ Diệu không có sự thay đổi so với thời điểm bàn giao, theo đó 31m² nằm gọn trong khuôn viên của gia đình cụ Diệu, được bao bọc bởi đường bê tông. Tòa án cấp phúc thẩm không xác định rõ phần diện tích lấn chiếm hành lang bảo vệ công trình thủy lợi là bao nhiêu mét, nhưng lại sửa bản án sơ thẩm, giao các phần đất trên cho các cơ quan chức năng xử lý là không đúng.

Bản án sơ thẩm và phúc thẩm có vi phạm nghiêm trọng về tố tụng và thu thập, đánh giá chứng cứ nên giải quyết vụ án không khách quan, chính xác xâm phạm đến quyền và lợi ích chính đáng của đương sự nên cần phải hủy toàn bộ bản án sơ thẩm và phúc thẩm để giải quyết lại theo thủ tục sơ thẩm.

Viện kiểm sát nhân dân cấp cao tại Hà Nội thông báo để các Viện kiểm sát nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương trong khu vực nghiên cứu rút kinh nghiệm chung nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả trong công tác kiểm sát giải quyết các vụ án dân sự. /s/

Nơi nhận:

- Đ/c Nguyễn Quang Dũng PVT VKSTC (b/c);
- Vụ 9 VKSTC (b/c);
- Đ/c Viện trưởng VC1 (b/c);
- Các đ/c Phó viện trưởng VC1;
- VKS 28 tỉnh, tp phía Bắc;
- Viện cấp cao 2,3;
- Các Viện nghiệp vụ và VP VC1;
- Lưu VC1, HSKS.

(44 bản)

**KT. VIỆN TRƯỞNG
PHÓ VIỆN TRƯỞNG**

Phạm Văn Hòa